

Riippumattoman tuen malli

Meistä jokainen tarvitsee tukea päätöksenteossa

Me kaikki teemme päivittäin lukemattoman määrän päätöksiä - osa loistavia, osa hyviä ja osa huonoja. Jotkut jopa sellaisia, joiden ääreen voi palata kysyen "miten meni noin niin kuin omasta mielestä?".

Lopputuloksen mahdollisuuden laaja variaatio kertookin siitä, että päätöksenteko ei ole helppoa. Jos lopputulemaan päättymisen vaiheita alkaa todella miettiä, voi todeta, että kyse onkin melko monivaiheisesta toimituksesta. Päätöksemme perustuvat aiempiin kokemuksiimme, asian punnitsemiseen eri kanteilta ja usein päätöksemme saavat ja myös tarvitsevat vaikutteita, apua ja tukea muilta elämämme ihmisiltä.

Silta omannäköiseen elämään hankkeessa olemme pohtineet päätöksentekoa. Sitä, miten palveluissamme olevat ihmiset sekä muut erityistä tukea tarvitsevat henkilöt saataisiin samalle viivalle "meidän muiden" kanssa elämänsä päätöksenteon suhteen. Suuri osa heistä tarvitsee toisen henkilön tukea ja apua sekä mielipiteensä muodostamiseen, että mahdollisesti myös sen ilmaisemiseen. Koska lähtökohtainen ajatus on, että jokainen ihminen on kykenevä päätöksentekoon, tuki ja apu ovatkin ne mitä haluamme peräänkuuluttaa.

Vaikka vierastankin jaottelua "meihin" ja "heihin", halusin tässä yhteydessä tehdä sen hieman provokatiivisesti. Uskaltaudun väittämään, että emme ole kaikki samalla viivalla päätöksentekomme ja täten itsemääräämisoikeutemme suhteen.

Riippumattomuus päätöksenteon tuessa

Lähtökohtaisesti päätöksenteossa tukeminen on lähi-ihmisten heiniä. Omaiset ja arjen tukijoukot käyvät keskustelua tukien mielipiteen muodostumista ja sen pohjalta tehtävää valintaa. Joskus voi kuitenkin olla niin, että lähi-ihmiset puuttuvat, tai syystä tai toisesta itsemääräämisoikeus ei toteudu heidän tuellaan.

Siksipä olemmekin meitä edeltävien hankekokemusten pohjalta alkaneet pohtia riippumattoman tukihenkilön mallia. Kotimaisten kielten keskuksen mukaan riippumaton on "*sellainen, joka tai mikä ei ole muista tai muusta riippuvainen*". Tässä kontekstissa siis henkilö, jolla ei ole ennakoajatuksia tuettavasta tai muita varsinaisia velvoitteita kuin olla henkilön tukena oman mielipiteen muodostumisessa ja ilmaisemisessa. Niin kuin tiedämme, aito tukena oleminen ei olekaan mikään vippaskonsti joka tapahtuu hetkessä vaan vaatii aikaa, tutustumista, luottamusta ja oikeaa asennetta; siis vuorovaikutusta.

Vuorovaikutus on kaiken kaikkiaan haastava laji. Me ihmiset olemme kaikki niin kovin erilaisia; tulemme tilanteisiin erilaisilla kokemuksilla, tulkitsemme toisiamme eri lähtökodista ja ilmaisemme itseämme omintakeisesti. Uskon kuitenkin, että kun vuorovaikutamme arvostavasti ja omaa toimintaamme peilaten pääsemme jo aika hyvin yhteiselle polulle.

Yhdessä - palvelumuotoilun keinoin

Vuorovaikutuksen voima onkin oikeastaan ainut asia, jonka uskallan mainita faktana riippumattoman tukihenkilön toiminnassa. Paras lopputulos saadaan aikaan, kun asioita tehdään yhdessä. Siksipä riippumattoman tukihenkilön mallia tehdään yhdessä; palvelumuotoilun keinoin. Olemme hanketiimissä tehneet tiedonhakua olemassa olevista kanssakulkijuuden malleista sekä ulkomailta, että Suomesta. Nämä erilaiset mallit toimivat varteenotettavina ehdotuksina palvelumuotoilun prosessissa.

Palvelumuotoiluhan onkin kovin trendikästä ja hienoa, mutta aivan syystä! Se on mitä hienoin tapa kehittää palveluita – yhdessä kaikkien palveluprosessiin liittyvien henkilöiden kanssa.

Käytännössä palvelumuotoilu tapahtuu meidän hanketiimin lisävahvistuksen Elisan vetämänä. Elisa on töissä Kehitysvammaisten palvelusäätiön Suunta - henkilökohtaisen budjetoinnin keskuksessa suunnittelijana. Hän omaa raudanlujan osaamisen ja palon sekä vammaistyöhön, että palvelumuotoiluun.

Riippumattoman tukihenkilön mallin palvelumuotoilu tapahtuu käytännössä yhteistoiminnallisissa työpajoissa. Työpajoihin osallistuvat vammaistyön ja henkilökohtaisen budjetoinnin asiantuntijat, lähituen

ihmiset ja itse palveluiden käyttäjät. Odotamme innolla, millaisia näkökulmia saamme työpajatyöskentelystä ja millaiseksi malli lopulta muodostuu.

Elämänsuunnittelun korttipakka

Riippumattoman tukihenkilön mallin lisäksi muotoilemme tukihenkilölle työkaluksi elämänsuunnittelun korttipakkaa. Tarve korttipakalle tunnistettiin, kun aloimme pohtia mitä työkaluja voisimme antaa tukihenkilölle mukaan, kun hän lähtee tapaamaan tuettavaa henkilöä. Teimme tiedonhakua olemassa olevista työkaluista ja totesimme, että kaikissa oli paljon hyvää, mutta mikään ei tuntunut kattavan ihan kaikkea mitä havittelemme. Laatimamme korttipakan ei ole tarkoitus olla kaiken kattava AAC-työkalu vaan enemmänkin suuntaviivoja antava "hakemisto", jota täydennetään yksilöllisten tarpeiden mukaisesti muilla tukikeinoilla. Koska korttipakka on henkilökohtaisen budjetoinnin ideologian mukaisesti elämän, ei palveluidensuunnittelun voimavaralähtöinen työkalu, se muotoutuu Simon Duffyn kansalaisuuden avaimien ympärille.

- Asiakkaan tueksi oman elämän suunnitteluun
- Tukea prosessiin tuen antajalle
- HB- infoa työntekijöille
- Päätöksen teon tukemiseen
- Vaihtoehtojen kartoittamiseen
- Mahdollisuuksia ja uusia ideoita
- Sisältöä suunnitelmaan
- Selkeyttä palveluihin

Tukihenkilömallia testataan käytännössä

Palvelumuotoilun lisäksi pääsemme testaamaan riippumattoman tuen mallia ja korttipakkaa myös ihan käytännössä. Hanketyöntekijä toimii tukihenkilönä palveluissamme olevien henkilöiden kanssa, heidän omien toiveiden ja tavoitteiden mukaisesti. Heidän jokaisen elämäntarina ja -tilanne on luonnollisesti ainutlaatuinen ja työskentelyä ohjaavatkin juuri heidän toiveensa, haaveensa ja tarpeensa. Tukihenkilöllä on jalkautuessaan mukanaan sopivasti kokemusta asiakasryhmästämmme, avoin mieli, kortit ja pullaakin taisyllä luvattua. Odotamme innolla, millaisia kanssakulkijuuden tarinoita tukihenkilöllä on kerrottavaksi syksyllä - palataan siis niihin.

Odotellessamme saamme jo yhden maistiaisen blogikirjoituksen muodossa tukihenkilönä toimineen henkilön kertomana. Tämä blogikirjoitus julkaistaan 27.4.2021

Teksti: Aino Jussila Silta-hankkeen hanketyöntekijä